

Bøndurnir, tingmenn og teir ognarleysu.

Tað var harmuligt at lesa í bløðunum ta lovtala, ið ein-stakir tingmenn høvdu um bøndastandin í Føroyum, tá ið umsóknin frá traðarmannafel-agnum var til viðgerðar í ting-inum. Ófatuligt er, at mentaðir menn ikki skulu kenna til eitt sindur av skomni, at teir; imóti betur vitandi, skulu trøysta sær inni á Føroya lögtingi at hevja bøndans dugnaskap yvir ein kamb. Eg og fleiri við mær kundu skilt, at tingmenn harm-aðust, um nútíðar bøndans ódugnaskap mangastaði; sjálv-andi eru tað teir bøndir, ið umsita síni festir væl og vísa dugna-skap, men eitt stórt tal av bøndunum vísa ein so stóran ódugnaskap við sínum festum, at ein dugna traðarmaður vildi stórliga skamma seg, um hann var í viðkomandi bøndans stað.

Eg skal taka tvey dømi um ódugnaskapin hjá sumnum bøndum. Er tað nokur verðsins meining í, at ein bóndi við 6 morkum ikki skal hava meira enn tvær kyr og slakta um 10 seyðir falt um árið, 6 tunnur av eplum, tað er tað heila hann fær upp úr jørðini á heystar degi; ella ein bóndi við trimum morkum hevur eina kúgv og slaktar 8 seyðir, og 4 tunnur av eplum er øll groðin, ið hann heystar. Vituligt er, at tilíkir bøndur ikki sláa alla sína jørð (innmark). Hvat skulu teir sláa hana til, hoyggi hava teir jú ikki brúk fyri. Til brenni? Nei, tað loysir seg ikki, tí hesi sei-astu árinu eru teir byrjaðir at skera torv í innmarkini. Er tað hóskaði? — Samtíðis sum ogn-arleysir dugnamenn fegin vilja hava jørð at velja í, men onga kunnu fáa. Skilabøndur — teir finnast tilbetur — og einhvør rættlugsandi maður má vera við til at átata ódugnakroppar, ið spilla standin. Eg skilji ikki at skilabøndurnir ikki krevja amtmannin at gera eina rund-ferð til allar bygdir fyri at fáa sær kunnleika um, hvussu ódugnabøndurnir umsita síni festir. Eg hugsi, at tað vildi ikki verið blíð orð, ið tá høvdi fallið. Kanska at tað eisini hevði gjørt tað hettari fyri tann jarðaleysa at fingið ein mosa-teig at velja í.

Ja, syrgjuligt er at siggja, hvussu jørðin liggur í mosa, einki »smýrnateppi« er so bleyt at stiga á, tað er undir øklar fyri hvørt stig í mosan, tá ein gongur eftir hesi góðu bøndar-jørð. Men fær og bið um ein teig at velja í — nei tí fært. Tað undarliga er, at teir siga seg einki at kunna lata til ein ognarleysan at velja í. Hvi? Svárið má sjálvandi verða, tí jørðin skal liggja í mosa ella eisini skal bóndin skera torv í henni.

Vituligt er, at landið liður ein ómetuligan skaða við, at so mong festir liggja í órokt, hetta mega tingmenn væl kunna

skilja, men hví gera teir einki fyri at tilfí festir kunnu býttast sundir og latast út til dugna-menn, harvið landið vildi vunn-ið nógv. Alla staðni runt um Føroyar, hvær eg kenni til, hava teir menn, ið eiga um 1/2 mork, eintá væl undir, niður í 5 gyllin, eina kúgv. Mett saman við hettar, (dugnaskapin hjá tí minna jarðaeigarinum), vildi 6 og 3 marka bóndin havt nógvær kyr. Men hvat skulu tilíkir bøndir geva neytum at eta? Við mosa ber ikki væl til at fódra ley.

Tá ið tað er til at vísa harð-ræði imóti tí ognarleysa, tá er ódugnabóndin stinnur, kemur tú á eitt grannalag, hvær ein ogn-arleysur biður t. d. um at fáa gás at ganga í haganum, ella ein traðarmaður biður um at sleppa í hagan við eini kúgv, ið ljóðar bøndans rodd hvøll: »neie, eg stemmi imóti, eg havi 6 merkur, eg havi 3 merkur« og so víðari. Men kom og hygg at skattalistanum, ja, hvussu sær tá út? Já, hin ognarleysi hevur ca. 100 kr. í skatt, meðan tað hendir, at 6 marka bóndin bert hevur 60 kr. og 3 marka bóndin knapt 20 kr. í inntøku-skatt. So segði maðurin á sinni, hetta eru tøl ið tala, tó ikki til heidur, men um ein ljótan ódugnaskap.

Hevði tað enn tá verið so frælt, at ognarleysir menn uttan at meinbogar skulu gerast teimum, kundu fingið traðir at velt í, so kundi bóndin og teirra av-varandi gjarna havt stuttleika av at bóla sær í statsins mosa-jørð í Føroyum.

Okkum stakkals ognarleysu arbeiðarum og fiskimønnum skal bert bjóðast »negative« úr-slit av teimum umsóknunum, vit senda inn á lögtingið, einki skulu vit fáa at velja í av okk-ara landsjørð. Og nú, vit biðja um, at tingið má lána ella »garantera« fyri okkum fiski-mønnum, so vit kunnu fáa tað mest møgulega burt úr okkara fiskivinnu, fáa vit knýttan nev-an í andlit við einum »korta neie«. Minnst til til, okkara æraðu tingmenn, at samfundið hongur saman av okkara ar-beiðara og fiskimanna sveitta og móði men ikki av tykkara orðaskvaldri og »smáligeitum«, var tað bónda ella keypmanns umsókn, til fingið til viðgerðar, so skuldu tit nokk vita at funnið ein útveg, men harra gud, ar-beiðarar og fiskimenn, teir virða tit ikki meira enn . . . lat meg ikki siga tað so ljótt sum tað er. Eg sigi tí við mínar starvs-brøður, arbeiðarar og fiskimenn, sum Sigmundur segði við Tóra á sinni: »grátum ikki frændi, men latum okkum tess betri leggja í minni«.

Eg vil koma aftur til roðu Jóannes bónda undir »jardare-forminum«.

Fiskimaður.

ÚR SUDUROY

Niels Jacob Midjord,
ein av okkara ungu røsku sjó-garpum, ið sjólæts fyri eygunum av bygdamønnum sínum.

Mikudagin hin 7. í hesum mánaði hendi tann vannlukka her í bygðini, at ein 28 ára gamal maður drukaði. Hesin maðurin, Niels Jacob Midjord var farin út í fjørðin saman við einum 16 ára gomlum drongi, Jens Holm, ættaður úr Kvalbø.

Veðrið var gott; men streym-urin var av tí harðarla og ein-stakir boðar brutu.

Fyrst royndu hesir báðir mennir við snøri; men um dogurðamál ætlaðu teir sær at rógva inn »undir Håls«, og skuldi Niels Jacob renna til húsar eftir einari tráðu at dyrgja við í skýmingini. Fyri at stytta um vegin róðu teir gjøgnum Víkarsund, ennútt at Víkarboði breyt av og á. Tveir unglingar, Thorvald Danielsen og Emil Djurhuus, komu júst tágangandi heim gjøgnum víkina. Eg hitti Emil og spurdi hann, um hann sá, tá vanlukkan hendi. Hann greiddi soleiðis frá:

Vit sóu, at báturin ætlaði sær gjøgnum sundið. Hann lá eina løtu uttanfyri og passaði sær lógir, so settu báðir mennir fótarnar í bekkinn og róðu til. Í tí sama reistist boðin — eg vendi mær burtur; tí eg orkaði ikki at hyggja. Í tí sama rópti Thorvaldur, at báturin hvøldist. Vit lupu oman, og tá hevði Jens fingið um ein klett; men Niels Jacob sóu vit ikki. Jens segði okkum, at hann einaferð hevði sæð hann, og tá vendi hann sær út frá landi. Jens rópti á hann at venda sær inn móti landinum; men hin lá sær ikki um vón. Hann mundi vera í orvið. Allir triggir royndu at hyggja og rópa á Niels Jacob; men ongastadni var hann at siggja, og svar fingi teir einki. Deyðin hevði tíð hant í sín favn — og hann gevur ikki aftur, tað hann fær í føvningin, sjálvt um tað er einasti sonur, sum foreldrin ætlaðu at búgva saman við á ellisárum.

Niels Jacob var javnaðar-maður, ein dæmligur, spakforur, sera siðiligur maður. Hann segði lítið, men arbeiddi so mikið meira bæði á landi og sjógv. Hann var prúður maður og óivað eitt reystmenni í allar mátar.

Mangan hevur hann hugt út yvir Víkarsund, sum sæst úr tónunum á Miðjörð; minst mundi hann vara, at hann har skuldi leggja eyguni saman.

Dagin eftir varð líkið aftur-funnið.

»Ríkt er títt hav, gevur teir treysti og meg, veldir teir sorgir og gleði. . .«

Fríður yvir minningun.

J. H. Danbjørg.

Brúðleyp.

Um hetta mundið ifjor var av misgávum komið sum tíðindi í hetta blað, at hin ungi Kál-garðsbóndin í Sumbø skuldi halda brúðleyp, og at veitslan skuldi verða hildin á sama hátt sum ley gomlu føroysku stór-mannabruðleypini.

Hetta brúðleyp er nú ásett at verða hin 25. í hesum má-naði, og har skal einki tróta. 24 gamlir seyðir eru tiknir. Harav átti brúðgómurin og faðir hans-ara 21 á teirra egna eigindómi.

Tað er ikki heilt rætt, tá brúð-gómurin í hesum blaði nevnd-ist bóndi; tí eingin bóndagar-ur er í húsinum. Pápi hans-ara, Dánjal í Kálgarði, eigur eina mork í jørð, sum hann sjálvur hevur keypt og arbeitt fyri. Brúðgómurin hevur keypt átta gyllin, alto 24 gyllin til-samans. Tað má tykist óført at kunna taka 21 gamlar seyðir av 24 gyllum. Tað eru einans dugnamenn, ið tað kunna gera.

J. H. Danbjørg.

Hjálp til hitt føroyska vinnulívið.

(Framhald.)

Í summar varð stovnaður nýggjur politiskur flokkur her á landi. Hesin flokkurin tók sær navnið »Vinnuflokkurin« — á danskum máli »Erhvervspar-tiet«. At hesin flokkurin fór at taka sær av vinnulívinum — fáa »erhvervene« aftur á fótur — ivaðist eingin í. Tað lá jú í navninum. Flokksins oddamenn slógu eisini nevarnar nóg so harð-liga í borðið og gingu enn tá so viti, at teir søgdu seg at vera tilreiðar at taka aðaluppgævið við Danmørk. Hetta var jú ein greið staða, nakað sama staða, sum loysunarflokksins. Men tann aðalmunur er tó millum vinnuflokkin og loysunarflokk-in, at hesin siðstnevndi hevur framsett figgjarætlan — yvirlift yvir ætlaðar inntøkur og út-reiðslur í eini føroyskari repu-blik; men vinnuflokkurin røpar hin danska statin um hjálp.

At ungir menn koma fram í føroyskum politikki, er ógvuliga gleðiligt; tí okkum tørvast menn við stálsettum vilja, jarnhørðum nervum, miklum dirvi og áráði, sjálvsáliti, og hjartað á rættum stað. Teir menn, sum líta á ein annan, hava vit einki brúk fyri.

Tann ómegdarpolitikkurin, sum sambandsflokkurin kveikti í 1906, legði eina kalda hond yvir alt vinnulívið her á landi. Einaferð vónaðu vit, at sjálv-stýrismenn fóru at ganga aðrar leiðir; men sjálfstýrissflokkin visti seg brátt at dríva eins ein røðurleys skúta við ongun árum og skroddum seglum. Vinnulívið er komið á fallandi fótur. Harfyri má hitt gamla

klandrið um sjálfstýri og sam-band bannlýsast, og allur poli-tikkur má snúva seg um vinnulívið. Eittans land keypir allan okkara klippfisk. Higartil hevur tað gingið toluiliga; men hvør veit, nær peningaviður-skiftini í Spanien kunna broyt-ast, ella víðurskiftini broytast av einum ella aðrum orsaka?

Huga okkara álitismenn um slíkt? Ella hugsa teir um, hvussu vorðið verður her á landi, ifall vit fáa eina streiku, sum leggur skipini heima Sud-urlandstúrin ella alt summarið? Teir halda óivað, at teir eru uttanfyri slík víðurskifti; men hugsa vit um tað djúpastu or-søkina til klandrið millum reið-arar, skiparar og fiskimenn, so koma vit til tað niðurstøðu, at alt óskilið sprettur av tí privat-kapitalistiska systeminum. »Naar Krybben er tom, bides Hestene«, sigur orðatakið. Sjómenn okk-ara váða lívið eftir fiskinum og reiðarar gera skipini út. Fiski-mennir fáa hungursløn, reið-arar fáa sviðið soð, meðan aðrir strúka avstað við vinn-inginum. Reiðarar hava undir-skot, staturin tapur í stórum. Eg skal loyva mær at endur-prenta nokur orð úr »Føroya-tíðindi« nr. 34 fyri hin 25. au-gust í ár. Har stendur m. a. um »Fiskeribankens første Driftsaare«. »Den 1. Februar ifjor traadte Kongeriget Dan-marks Fiskeribank« í Virksom-hed. Banken oprettedes ved Overførelse fra Statslaanefonden af Pantebreve for Fiskerilaan til et Beløb af 5 Millioner Kro-ner. 407 Debitorer har faaet Henstand med Betaling af Af-drag til et samlet Beløb af 129,277 Kr. Størsteparten af Restancerne, nemlig 108,000 Kr. falder paa Færoerne. Rente-restancerne androg 30,000 Kr., hvoraf godt 21,000 falder paa Færoerne«. Avdrag 108 tús. og rentur 21. tús. krónur skylda Føroyingar fyri tað fyrsta árið, síðan fiskaribankin varð stov-naður. Hetta er ræðuligt at hugsa um. Nú sokir tingið um at ein deild av bankanum flyt-sist heim til Føroyar. At skilið verður betri tá, trúgva ting-menn okkara. Teir trúgva so mangt. Teir liva lukkuliga av illúsiónum, og tað vildi tí verið synd at skugga fyri teirra »Fata Morgana«. Eg vil tessvegna ikki siga meir um hetta, heldur vil eg halda meg til tann syrgjula-ga sannleika, at skipini geva undir-skot, og reiðararnir loypa tí á garðin har, sum hann er lagstur. Teir loypa á fiskimenninar; tí teir orka minst at verja seg imóti. Hvat var meira rimiligt, enn at teir, sum gera skipini út, og teir, sum váða lívið eftir fiskinum, høvdu tann vinning, sum er at fáa; men at tala um slíkt er nyttusleyst, soleingi sum afturhaldsmenn sita við ræðið í landinum.

(Framhald)

J. H. Danbjørg.

Kammeraterne i Tveraa, Fylking' takkes for udvist Opmærksomhed paa min 200 Rejse til Færoerne.

Matros Andersen,
S/S »Stejner«.